صنعت ایران زیر فشار افزایش هزینه‌ها

تورم صنعت رکورد زد

گروه اقتصاد
editor@smtnews.ir

نکته مهم این است که تورم تولیدکننده هنوز به معنای افزایش هم‌اندازه قیمت‌ها برای مصرف‌کننده نیست، اما نشان می‌دهد بنگاه‌های اقتصادی با چه سرعتی با افزایش هزینه‌ها روبه‌رو هستند. وقتی هزینه تولید بالا می‌رود و امکان جذب این فشار در حاشیه سود بنگاه‌ها محدود می‌شود، بخش مهمی از آن دیر یا زود به قیمت نهایی کالا و خدمات منتقل خواهد شد. به همین دلیل، آمار تازه مرکز آمار را باید فراتر از یک شاخص آماری و به‌عنوان هشداری درباره چشم‌انداز تورم در ماه‌های آینده ارزیابی کرد.

تورم ۱۲۰ درصدی تولیدکننده

بر اساس آمار منتشرشده از سوی مرکز آمار ایران در اول آذر، تورم نقطه‌به‌نقطه شاخص قیمت تولیدکننده در تابستان ۱۴۰۵ به ۱۲۰.۹ درصد رسیده است. این رقم در بهار ۹۸.۹ درصد بود و افزایش ۲۲.۱ واحد درصدی را نشان می‌دهد. به بیان ساده، متوسط قیمت دریافتی تولیدکنندگان برای کالاها و خدمات تولیدشده در داخل کشور، نسبت به تابستان سال گذشته بیش از دو برابر شده است.

در این میان، وضعیت صنعت از سایر بخش‌ها نگران‌کننده‌تر است. تورم نقطه‌به‌نقطه صنعت به ۱۴۷.۳ درصد رسیده؛ یعنی قیمت دریافتی تولیدکنندگان صنعتی در مقایسه با تابستان سال گذشته تقریباً ۲.۵ برابر شده است. تورم نقطه‌به‌نقطه خدمات نیز ۶۷.۵ درصد اعلام شده است. در بخش صنعت، تولیدکنندگان با مجموعه‌ای از فشارها از جمله افزایش قیمت مواد اولیه، دشواری تأمین قطعات، هزینه انرژی، حمل‌ونقل و مشکلات واردات روبه‌رو هستند. این شرایط در اقتصادی که به واردات مواد اولیه و کالاهای واسطه‌ای وابستگی دارد، می‌تواند هزینه تولید را به شکل زنجیره‌ای افزایش دهد.

البته یک نکته در بررسی این آمار اهمیت دارد؛ تورم نقطه‌به‌نقطه تولیدکننده افزایش قیمت‌ها در مقایسه با فصل مشابه سال قبل را نشان می‌دهد، نه میزان افزایش قیمت‌ها فقط در تابستان. از سوی دیگر، تورم فصلی کل تولیدکننده در تابستان ۲۲.۴ درصد بوده که نسبت به ۲۸.۳ درصد بهار کاهش نشان می‌دهد؛ بنابراین نمی‌توان گفت سرعت افزایش قیمت‌ها در تمام مقیاس‌ها بیشتر شده است؛ اما سطح قیمت‌ها همچنان با شتابی بسیار بالا نسبت به سال گذشته افزایش یافته و فشار انباشته بر تولید ادامه دارد.

سفره خانوار زیر فشار تورم ۹۰ درصدی

تصویر تورم در بخش مصرف‌کننده نیز چندان امیدوارکننده نیست. طبق آخرین آمار منتشرشده مرکز آمار ایران، تورم نقطه‌به‌نقطه خانوارها در مهرماه ۱۴۰۵ به ۸۸.۷ درصد و تورم سالانه به ۷۶.۸ درصد رسیده است. تورم ماهانه نیز ۴.۴ درصد اعلام شده؛ به این معنا که سطح عمومی قیمت کالاها و خدمات در فاصله شهریور تا مهر همچنان بیش از چهار درصد افزایش داشته است.

کاهش ۱.۱ واحد درصدی تورم نقطه‌به‌نقطه نسبت به شهریور ممکن است در نگاه نخست نشانه‌ای از آرام‌شدن بازار تلقی شود، اما چنین برداشتی دقیق نیست. کاهش نرخ تورم به معنای ارزان‌شدن کالاها نیست؛ بلکه نشان می‌دهد سرعت افزایش قیمت‌ها در مقایسه با دوره مشابه سال گذشته اندکی کمتر شده است. وقتی تورم ماهانه همچنان ۴.۴ درصد است، خانوارها هر ماه با سطح تازه‌ای از قیمت‌ها روبه‌رو می‌شوند و قدرت خریدشان بیش از گذشته تحلیل می‌رود.

وضعیت در بخش خوراکی‌ها حتی نگران‌کننده‌تر است. بررسی داده‌های مرکز آمار نشان می‌دهد که تورم نقطه‌به‌نقطه خوراکی‌ها، آشامیدنی‌ها و دخانیات در مهرماه ۱۱۳.۴ درصد بوده است. این شاخص برای نهمین ماه متوالی در محدوده سه‌رقمی قرار گرفته است. روغن‌ها و چربی‌ها با تورم نقطه‌ای ۲۵۵.۷ درصدی و گروه شیر، پنیر و تخم‌مرغ با ۱۵۴.۶ درصد، از بیشترین افزایش قیمت‌ها برخوردار بوده‌اند. به این ترتیب، اقلامی که سهم مهمی در سبد مصرفی خانوار دارند، با افزایش‌هایی بسیار بیشتر از میانگین تورم روبه‌رو شده‌اند.

این ارقام زمانی معنای روشن‌تری پیدا می‌کنند که به تفاوت تورم میان گروه‌های درآمدی و مناطق جغرافیایی توجه کنیم. تورم نقطه‌به‌نقطه در مناطق روستایی در مهرماه ۱۰۷ درصد و در مناطق شهری ۸۵.۵ درصد بوده است. به این ترتیب، فشار افزایش قیمت‌ها بر خانوارهای روستایی بیشتر بوده است؛ خانوارهایی که بخش قابل‌توجهی از درآمدشان صرف تأمین نیازهای روزمره می‌شود و معمولاً امکان کمتری برای جبران کاهش قدرت خرید دارند.

موتورهای اصلی تورم همچنان روشن‌اند

افزایش تورم در ایران را نمی‌توان صرفاً به رشد قیمت مواد اولیه یا افزایش تقاضا نسبت داد. اقتصاد ایران هم‌زمان با چند بحران روبه‌روست؛ از تحریم‌های اقتصادی و محدودیت دسترسی به منابع ارزی گرفته تا اختلال در تجارت خارجی، کاهش سرمایه‌گذاری، نااطمینانی سیاسی و پیامدهای جنگ. مجموعه این عوامل هم هزینه تولید را بالا برده و هم توان دولت و بنگاه‌ها برای کنترل فشارهای اقتصادی را کاهش داده است.

گزارش اخیر بانک جهانی درباره چشم‌انداز اقتصاد ایران نیز تصویری نگران‌کننده از وضعیت موجود ارائه می‌کند. بر اساس این گزارش، اختلال در تجارت خارجی و دشواری بازگشت ارز حاصل از صادرات، به کاهش شدید ارزش پول ملی و تشدید فشارهای تورمی منجر شده است. بانک جهانی همچنین از کاهش ۲۸ درصدی صادرات غیرنفتی و افت ۲۶ درصدی واردات در پنج ماه نخست سال مالی ۱۴۰۵ خبر داده است؛ اتفاقی که به‌ویژه با توجه به وابستگی تولید داخلی به مواد اولیه و کالاهای واسطه‌ای وارداتی، می‌تواند محدودیت‌های بیشتری برای تولید ایجاد کند.

این نهاد بین‌المللی پیش‌بینی کرده است اقتصاد ایران در سال مالی ۱۴۰۵ با انقباض ۷.۷ درصدی روبه‌رو شود و تورم نیز در سطح بالایی باقی بماند. بانک جهانی هشدار داده است که تداوم کسری بودجه و تأمین مالی آن از مسیر نظام بانکی می‌تواند فشارهای تورمی را تثبیت کند و مشکلات موجود را عمیق‌تر سازد.

مسئله کسری بودجه و نحوه تأمین منابع مالی دولت نیز اهمیت زیادی دارد، زیرا وقتی درآمدهای پایدار دولت پاسخگوی هزینه‌ها نیست، فشار برای تأمین منابع از مسیر استقراض، شبکه بانکی یا افزایش پایه پولی بیشتر می‌شود. چنین روندی می‌تواند به رشد نقدینگی و تداوم تورم منجر شود. در واقع، حتی اگر شوک‌های مقطعی مانند افزایش نرخ ارز یا هزینه واردات مهار شوند، تا زمانی که ناترازی‌های مالی و پولی اقتصاد برطرف نشوند، نمی‌توان انتظار داشت تورم به شکل پایدار کاهش پیدا کند.

سخن پایانی

اقتصاد ایران برای عبور از این وضعیت به چیزی فراتر از وعده کنترل قیمت‌ها و بسته‌های حمایتی نیاز دارد؛ کاهش تنش‌های خارجی، بازگشت ثبات به تجارت و بازار ارز، اصلاح ساختار بودجه، مهار رشد نقدینگی و احیای سرمایه‌گذاری از جمله پیش‌شرط‌های مهار تورم هستند. بدون تغییر در این متغیرها، خطر اصلی فقط گران‌ترشدن کالاها نیست؛ بلکه کوچک‌ترشدن مداوم سفره خانوارها، تضعیف تولید و عمیق‌ترشدن شکاف میان درآمد و هزینه زندگی است.

تورم نقطه‌به‌نقطه شاخص قیمت تولیدکننده در تابستان ۱۴۰۵ به ۱۲۰.۹ درصد رسیده است

تورم ۱۲۰ درصدی خوراکی‌ها

جدیدترین آمار مرکز آمار ایران از تداوم فشار سنگین گرانی مواد غذایی بر خانوارها حکایت دارد؛ روغن‌ها و چربی‌ها در صدر افزایش قیمت‌ها قرار گرفته‌اند. از سوی دیگر عبور تورم مواد غذایی از مرز ۱۲۰ درصد، در کنار هشدارهای بانک جهانی و فائو، بار دیگر شکاف عمیق اقتصاد ایران با روند تورم غذایی در منطقه و فشار فزاینده بر سبد معیشت خانوارها را برجسته کرده است.

افزایش ۱۱۳ درصدی قیمت مواد غذایی در یک سال

تازه‌ترین آمار منتشرشده از سوی مرکز آمار ایران نشان می‌دهد تورم گروه خوراکی‌ها، آشامیدنی‌ها و دخانیات در مهرماه ۱۴۰۵ به ۱۱۳.۴ درصد رسیده است؛ رقمی که بیانگر تداوم فشار سنگین افزایش قیمت مواد غذایی بر معیشت خانوارهای ایرانی است.

بر اساس این گزارش، تورم نقطه‌به‌نقطه این گروه در شهریورماه ۱۲۱.۸ درصد بود که در مهرماه به ۱۱۳.۴ درصد کاهش یافت. با این حال، کاهش نرخ تورم به معنای کاهش قیمت مواد غذایی نیست و صرفاً از کمترشدن سرعت افزایش قیمت‌ها نسبت به دوره مشابه سال گذشته حکایت دارد.

در همین دوره، تورم ماهانه خوراکی‌ها، آشامیدنی‌ها و دخانیات ۲.۴ درصد ثبت شد. این در حالی است که تورم ماهانه کل کشور به ۴.۴ درصد رسیده بود.

در مجموع، مقایسه تورم ۱۱۳.۴ درصدی خوراکی‌ها با تورم نقطه‌به‌نقطه ۸۸.۷ درصدی کل کشور نشان می‌دهد افزایش هزینه تأمین مواد غذایی همچنان یکی از مهم‌ترین عوامل فشار بر قدرت خرید خانوارهای ایرانی است.

شکاف اقتصاد ایران با همسایگان عمیق‌تر شد

از سوی دیگر جدیدترین گزارش بانک جهانی درباره بازار کالاها که بر اساس داده‌های سه‌ماهه سوم ۲۰۲۶ منتشر شده، یک عدد تکان‌دهنده درباره ایران دارد. در حالی که میانگین تورم مواد غذایی در اقتصادهای نوظهور و در حال توسعه حدود ۳.۹ درصد و در منطقه خاورمیانه، شمال آفریقا، افغانستان و پاکستان ۷.۴ درصد بوده، این رقم برای ایران به ۱۲۲ درصد رسیده است.

این شکاف به قدری عمیق است که نمی‌توان آن را با بهانه‌های معمول توجیه کرد. وقتی میانگین منطقه زیر ۸ درصد است و در ایران از ۱۲۰ درصد رد می‌شود، یعنی ریشه بحران جای دیگری است.

البته این عدد به معنای گران شدن تمام کالاها نیست، بلکه نشان می‌دهد هزینه خرید یک سبد مشخص از مواد غذایی نسبت به پارسال، به‌طور متوسط بیش از دو برابر شده است.

هشدار بانک جهانی و فائو درباره آینده معیشت

تصویری که بانک جهانی ارائه داده، دقیقاً با داده‌های مرکز آمار ایران هم‌خوانی دارد. بر اساس گزارش مرکز آمار، تورم نقطه‌به‌نقطه گروه خوراکی‌ها، آشامیدنی‌ها و دخانیات در مهرماه ۱۴۰۵ به ۱۱۳.۴ درصد رسید تا این گروه برای نهمین ماه پیاپی در مدار تورم بالای ۱۰۰ درصد بماند.

سازمان خواربار و کشاورزی ملل متحد (فائو) هم در گزارش ۱۰ نوامبر ۲۰۲۶ خود، وضعیت بازار غذای ایران را بحرانی توصیف کرده است. طبق برآورد فائو، قیمت مصرف‌کننده مواد غذایی در مرداد و شهریور ۱۴۰۵ نسبت به سال قبل حدود ۱۲۲ درصد بالا رفته و تورم نان و غلات هم به ۱۰۳ درصد رسیده است.

نکته مهم گزارش فائو اینجاست که تولید داخلی گندم در سال ۲۰۲۶ با بهبود نسبی به حدود ۱۴ میلیون تن رسیده و نیاز کشور به واردات گندم برای سال زراعی پیش‌رو (حدود ۲.۵ میلیون تن) ۳۴ درصد کمتر از میانگین پنج‌ساله برآورد شده است. با این حال، قیمت آرد و برنج در تهران همچنان سر به فلک می‌کشد. این آمار یک حقیقت تلخ را روشن می‌کند: گرانی غذا در ایران ربطی به کمبود تولید ندارد و حتی وفور محصول داخلی هم حریف تورم نمی‌شود.

زنگ خطر برای معیشت خانوارها

بر اساس داده های مرکز آمار در مهر ماه تورم کل کالاها و خدمات ۸۸.۷درصد ثبت شد و تورم خوراکی‌ها به ۱۱۳.۴درصد رسید. اختلاف ۲۴.۷ واحد درصدی میان تورم خوراکی‌ها و تورم عمومی نشان می‌دهد فشار افزایش قیمت‌ها در بخش مواد غذایی به‌مراتب شدیدتر بوده است.

از منظر اقتصادی، این اختلاف اهمیت زیادی دارد؛ زیرا خانوارهای کم‌درآمد سهم بیشتری از درآمد خود را صرف تأمین مواد غذایی می‌کنند. در نتیجه، تورم خوراکی‌ها می‌تواند آثار معیشتی شدیدتری از تورم عمومی داشته باشد.

این وضعیت به‌ویژه برای خانوارهای کم‌درآمد اهمیت دارد؛ زیرا سهم مواد غذایی در هزینه‌های این خانوارها بیشتر است و افزایش قیمت اقلام ضروری می‌تواند به کاهش مصرف، تغییر الگوی تغذیه و افت رفاه اقتصادی منجر شود.

از کیف پول ایران چه می دانیم؟

طرح «کیف پول ایران» با هدف تسهیل پرداخت‌های روزمره و توسعه ابزارهای پرداخت الکترونیکی از سوی بانک مرکزی به اجرا درآمده و در نخستین مرحله اجرای آن یک سوم یارانه آبان ماه خانوارها در دهک‌های هشتم و نهم به آن واریز شده تا گام های اجرایی برای فراگیری آن برداشته شود.

به گزارش ایرنا، کیف پول ایران، ابزار پرداختی جدیدی است که برخلاف کارت‌های بانکی و خدمات متداول پرداخت، برای استفاده از آن نیازی به افتتاح حساب بانکی، داشتن کارت فیزیکی یا نصب اپلیکیشن نیست. این خدمت با استفاده از کد دستوری #۹۸* در دسترس شهروندان قرار گرفته و کاربران می‌توانند با شماره‌گیری این کد و طی کردن مراحل ثبت‌نام، از امکانات مختلف آن برای مدیریت موجودی، انتقال وجه و خرید استفاده کنند.

محمدرضا مانی‌یکتا، مدیرکل نظام‌های پرداخت بانک مرکزی درباره ویژگی های این ابزار پرداخت می گوید: کیف پول ایران یک ابزار پرداخت مستقل است و برخلاف کارت‌های بانکی که استفاده از آنها نیازمند افتتاح حساب و دریافت کارت فیزیکی است، شهروندان می توانند بدون نیاز به حساب بانکی یا کارت از این سرویس استفاده کنند.

ثبت‌نام با کد ملی و شماره تلفن همراه

برای استفاده از کیف پول ایران، سرپرست خانوار باید با سیم‌کارتی که به نام خود او ثبت شده است، کد دستوری #۹۸* را شماره‌گیری کند. در نخستین مراجعه، سامانه کد ملی کاربر را دریافت می‌کند تا تطبیق هویت میان کد ملی و شماره تلفن همراه انجام شود و پس از تکمیل ثبت‌نام، امکان استفاده از خدمات کیف پول فراهم خواهد شد.

یکی از ویژگی‌های این شیوه دسترسی، بی‌نیازی از اینترنت و گوشی هوشمند است؛ به این معنا که کاربران با استفاده از تلفن‌های همراه ساده و دکمه‌ای نیز می‌توانند به خدمات اصلی کیف پول دسترسی داشته باشند. بنابراین، برخلاف بسیاری از خدمات پرداخت الکترونیکی که به نصب اپلیکیشن یا اتصال به اینترنت وابسته هستند، استفاده از امکانات پایه این کیف پول تنها با شماره‌گیری یک کد دستوری امکان‌پذیر است.

البته در کنار کد دستوری، برنامک‌ها و اپلیکیشن‌های پرداخت نیز به این سامانه متصل شده‌اند تا کاربران بتوانند از امکانات بیشتری برای خرید حضوری و غیرحضوری استفاده کنند.

واریز ۱۰۰ هزار تومان از یارانه دهک‌های هشتم و نهم

در نخستین مرحله اجرای طرح کیف پول ایران، بخشی از یارانه آبان‌ماه خانوارهای دهک‌های هشتم و نهم به این ابزار پرداخت اختصاص یافته است.

حسن نوروزی مدیرعامل سازمان هدفمندسازی یارانه‌ها در این باره می گوید: در این مرحله به ازای هر نفر از اعضای خانوارهای مشمول، مبلغ ۱۰۰ هزار تومان از یارانه کسر و به کیف پول سرپرست خانوار واریز شده است.

به گفته وی، این اقدام در چارچوب همکاری سازمان هدفمندسازی یارانه‌ها و بانک مرکزی و با هدف حمایت از معیشت خانوارها و توسعه روش‌های جدید خرید انجام شده است.

نوروزی با اشاره به اجرای دو طرح حمایتی برای یارانه‌بگیران گفت: در کنار کیف پول ایران، طرح خرید اعتباری کالا نیز به اجرا درآمده است که براساس آن، یارانه‌بگیران می‌توانند تا دو برابر مبلغ یارانه خود خرید کنند و مبلغ استفاده‌شده را در دو ماه آینده بازپرداخت کنند. در صورت بازپرداخت نکردن اعتبار، مبلغ مربوط از یارانه دو ماه آینده خانوار کسر خواهد شد.

وی تأکید کرد که اجرای کیف پول ایران در این مرحله، گام نخست برای توسعه خرید از طریق این ابزار است تا در آینده شهروندان بتوانند با سهولت بیشتری از ظرفیت آن برای تأمین نیازهای روزمره خود استفاده کنند.

انتقال وجه تنها با شماره تلفن همراه

یکی از قابلیت‌های اصلی کیف پول ایران، امکان انتقال وجه بدون نیاز به شماره کارت بانکی است. کاربران پس از شارژ کیف پول می‌توانند برای انتقال پول به دیگران، از طریق کد دستوری مربوطه و با وارد کردن شماره تلفن همراه فرد دریافت‌کننده اقدام کنند.

براساس اطلاعات منتشرشده درباره این خدمت، انتقال وجه از یک کیف پول به کیف پول دیگر بدون کارمزد انجام می‌شود و مبلغ ارسالی به‌طور کامل به کیف پول مقصد منتقل خواهد شد.

همچنین کاربران می‌توانند موجودی کیف پول خود را از طریق شماره شبای بانکی به حساب‌های بانکی منتقل کنند. امکان مشاهده موجودی و دریافت گزارش تراکنش‌ها نیز از دیگر خدمات این سامانه است.

برای افزایش اطمینان کاربران در استفاده از این ابزار، نتیجه هر تراکنش بلافاصله از طریق پیامک با سرشماره IRANWALLET اطلاع‌رسانی می‌شود. همچنین در صورت بروز مغایرت در تراکنش‌ها، فرآیند رسیدگی و رفع مغایرت به‌صورت برخط و حداکثر ظرف ۲۴ ساعت انجام خواهد شد.

خرید از بیش از ۷۰ هزار نقطه فروش

مدیرکل نظام‌های پرداخت بانک مرکزی با اشاره به امکان استفاده از موجودی کیف پول برای خرید کالا و خدمات معتقد است: در حال حاضر بیش از ۷۰ هزار نقطه فروش در سراسر کشور، از جمله فروشگاه‌های زنجیره‌ای بزرگ و پلتفرم‌های خرید اینترنتی، با این سامانه همکاری می‌کنند.

بر این اساس، کاربران می‌توانند از طریق برنامک‌های پرداخت همکار از جمله تارا، اسنپ، اونوا، آپ، تاپ و ۷۲۴ برای خرید حضوری و غیرحضوری از مراکز فروش طرف قرارداد اقدام کنند. همچنین امکان خرید از نانوایی‌های دارای پخت دولتی از طریق برنامک «نئوبیت» فراهم شده است.

فهرست برنامک‌ها و مراکز فروش طرف قرارداد نیز در پایگاه اطلاع‌رسانی IranWallet.ir در دسترس کاربران قرار دارد تا شهروندان پیش از مراجعه به فروشگاه یا انجام خرید اینترنتی، از امکان استفاده از موجودی کیف پول در محل موردنظر اطمینان پیدا کنند.

تفاوت کیف پول ایران با خدمات بانکی متداول

کیف پول ایران قرار نیست جایگزین کارت بانکی، موبایل‌بانک یا اینترنت‌بانک شود، بلکه به‌عنوان ابزاری مکمل برای انجام پرداخت‌های ساده و روزمره طراحی شده است. مهم‌ترین تفاوت این خدمت با روش‌های متداول پرداخت، امکان استفاده از آن بدون نیاز به اینترنت، حساب بانکی، کارت فیزیکی و نصب نرم‌افزار است.

این ویژگی به‌ویژه برای افرادی که به گوشی هوشمند یا اینترنت دسترسی ندارند، می‌تواند دسترسی به خدمات پرداخت الکترونیکی را تسهیل کند. همچنین امکان انتقال وجه با شماره تلفن همراه به جای شماره کارت، از جمله قابلیت‌هایی است که می‌تواند فرآیند پرداخت‌های خرد و انتقال پول میان افراد را ساده‌تر کند.

در مجموع، اجرای طرح کیف پول ایران را می‌توان گامی در جهت توسعه ابزارهای پرداخت مستقل از زیرساخت‌های متداول بانکی و گسترش دسترسی عمومی به خدمات مالی دانست. اختصاص بخشی از یارانه دهک‌های هشتم و نهم به این کیف پول نیز نخستین تجربه استفاده از آن در قالب یک برنامه حمایتی است؛ تجربه‌ای که میزان استقبال خانوارها، گستردگی مراکز پذیرنده و سهولت استفاده از خدمات آن، در ارزیابی موفقیت و توسعه مراحل بعدی طرح نقش تعیین‌کننده خواهد داشت.